

Катерина Клименко

канд. екон. наук, старший науковий співробітник
відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
ДННУ «Академія фінансового управління»

Максим Савостьяненко

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів
та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

РОЗВИТОК НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ COVID-19: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Сьогодні актуальним питанням є підвищення наукової спроможності щодо забезпечення безпеки держави та приведення законодавства України, що регулює наукову та медичну сфери у відповідність із сучасними викликами та загрозами державній безпеці України, яким треба протидіяти у такі складні періоди, як пандемія COVID-19.

Слід акцентувати, що вже у травні 2020 р., було оголошено перші конкурси Національного фонду досліджень (НФДУ), пріоритетами яких є вирішення проблем безпеки, боротьба з COVID-19, та підтримка провідних і молодих вітчизняних учених. [1]. Напрями досліджень пов'язані з: біобезпекою людини та суспільства; біомедициною; екологією; інформаційною безпекою; шляхами подолання наслідків пандемії COVID-19. Загальний обсяг фінансування проектів конкурсу 2020 р. становить 100 млн. грн. Передбачаються два види проектів: із терміном виконання в 2020 р. та впродовж 2020-2021 рр.. Максимальна сума фінансування проектів на 1 рік – 5 млн. грн. **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

В контексті такого бекграунду відмітимо, що 20 квітня 2020 р було представлено документ ОЕСР «Чому відкрита наука необхідна для боротьби з COVID-19». Основні тези документу полягають в наступному **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**: у глобальних надзвичайних ситуаціях, таких як пандемія коронавірусу (COVID-19), політика відкритої науки може усунути перешкоди для

вільного потоку дослідних даних та ідей і прискорити темпи досліджень, що мають вирішальне значення для боротьби з цією хворобою; співпраця у галузі даних досліджень досягла безпрецедентного рівня, хоча проблеми залишаються; щоб посилити внесок відкритої науки у відповідь на COVID-19, необхідно забезпечити адекватні моделі управління даними, сумісні стандарти, угоди про стійкий обмін даними за участю державного сектору, приватного сектору та громадянського суспільства, стимули для дослідників, стійкі інфраструктури, людські та інституційні можливості й механізми для доступу до даних [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

Звернувшись до досліджень вітчизняних науковців насамперед слід зазначити, що фахівці Інституту молекулярної біології та генетики НАН України розробили тест для виявлення COVID-19 методом полімеразної ланцюгової реакції. Затримки у розробці і виробництві таких систем були обумовлені проблемами з державним фінансуванням.

Результати досліджень стали підставою для відповідного рішення Ради національної безпеки і оборони України (РНБО), введеного в дію Указом Президента, яким КМУ доручено профінансувати виготовлення Інститутом молекулярної біології та генетики 200 тис. тест-систем. НАН України шляхом внутрішнього перерозподілу бюджетних коштів збільшила його фінансування на 350 тис. грн., що дозволило виготовити 1000 тест-систем. Наразі триває робота щодо виділення з резервного фонду державного бюджету коштів на виготовлення зазначеним Інститутом більш масштабної партії тест-систем для ПЛР діагностики COVID-19 [3].

Сьогодні активно обговорюється пропозиція щодо надання цій науковій установі міжнародного фінансування на розробку вакцини від COVID-19 в рамках співробітництва з ЄБРР, Світовим банком та іншими міжнародними партнерами для яких ця проблема є вкрай актуальною в умовах сьогодення, що відповідатиме Цілям сталого розвитку ООН до 2030 р.

Серед позитивних аспектів у залученні науковців до боротьби з коронавірусом можна відмітити, що з метою підготовки прогнозів розвитку пандемії в Україні

залучено міжвідомчу Робочу групу з математичного моделювання проблем, пов'язаних з епідемією коронавірусу SARS-CoV-2 в Україні, на базі розробленої математичної моделі SEIR-U складаються прогнози розвитку епідемії COVID-19 в Україні [3].

Агреговану математичну модель розвитку епідемії коронавірусу COVID-19 розроблено Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Вона дозволяє з досить високою точністю описувати статистичні дані, що характеризують процес розвитку епідемії в окремих країнах і регіонах світу, і дає загальну картину всього життєвого циклу епідемії, а також її основних параметрів в припущенні збереження існуючих на момент ідентифікації моделі тенденцій [3].

В рамках роботи РНБО відповідними установами регулярно готуються та подаються Уряду матеріали із аналізом економічної ситуації та пропозиціями щодо заходів із подолання негативних наслідків для економіки. Так, до РНБО надіслано пропозиції щодо включення додаткових індикаторів в Систему моніторингу поширення епідемії COVID-19, які показують поточний стан розвитку епідемії як цілісного системного явища. Ця система розміщена на сайті РНБО України. Значний обсяг досліджень для підготовки до розгляду керівництвом держави пропозицій та прогнозів здійснюють установи Відділення економіки НАН України [3].

Також Україна долучиться до відкритої платформи з обміну досвідом, зокрема науковою інформацією, щодо боротьби та подолання наслідків пандемії COVID-19, яка буде створена під егідою ЮНЕСКО. 30 березня 2020 р. під егідою ЮНЕСКО відбувся старт загальносвітового діалогу з проблематики COVID-19 з точки зору науки [4]. Йдеться про об'єднання зусиль вчених усіх країн для подолання пандемії коронавірусу та її наслідків на принципах відкритої науки.

Так, на створеній єдиній платформі триватиме відкритий обмін науковими даними, ініціативами та інноваціями у сфері індивідуального захисту, лікування, моніторингу та прогнозування поширення вірусу. Також платформа має блок з подолання соціальних та економічних наслідків, зокрема продовження освітнього процесу. Таким чином, можемо дійти висновку, що в сучасних реаліях прийняття

рішень для подолання пандемії коронавірусу неможливе без врахування професійної експертної думки наукової спільноти. Про це сьогодні було особливо наголошується на найвищому міжнародному рівні.

Інвестиції в науку стають особливо актуальними у саме такі періоди, як загальносвітової пандемії COVID-19, від якої неможна ані схватись, ані замовчати. Як показує вже сьогоднішня світова практика, боротьба з такими загрозами може ґрунтуватись завдяки високому рівню медичної науки, належному фінансуванню та інвестиціям у відповідні сфери, наявності значних внутрішньодержавних фінансово-економічних та інших резервів та жорсткій, швидкій організації та реалізації заходів протидії на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Конкурси національного фонду досліджень України стартують у травні. URL: <https://nrfu.org.ua/news/konkursy-naczionalnogo-fondu-doslidzhen-ukrayiny-startuyut-u-travni/>
2. Why open science is critical to combatting COVID-19. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=129_129916-31pgjnl6cb&title=Why-open-science-is-critical-to-combatting-COVID-19
3. Інформація щодо тест-системи для лабораторної діагностики коронавірусу SARS-CoV-2. URL: <https://www.imbg.org.ua/uk/covid19/w.aspx?MessageID=6358>
4. Україна долучиться до платформи ЮНЕСКО з обміну науковою інформацією щодо пандемії COVID-19. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>